

Школа МСП – це навчальний проект, який спільно реалізують Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви та фонд Василя Хмельницького “K.Fund”.

Також реалізуються проекти: **Муніципальний університет, Центр кластерних ініціатив, МАГІС –міський портал відкритих даних, Туризм 2025, Розвиток громадянського суспільства.**

4. Прикладом підтримки розвитку МСП та стартапів в м. Харкові є Платформа дистанційного підвищення кваліфікації в області інноваційної діяльності. Система дистанційного навчання розроблена як частина проекту «Харьковская Інноваційна Платформа» Центром «Харківські технології» при партнерстві Представництва в Україні CRDF Global і активному сприянні директора Державного фонду фундаментальних досліджень України, академіка Б. В. Гриньова. Слід зазначити, що станом на 2017 рік, інформація про діяльність платформи відсутня.

Висновок.

Практика підтверджує необхідність створення засобів та заходів на місцевому рівні, як правило, в містах, Стартап шкіл, на прикладі Стартап Школи Sikorsky challenge (м. Київ) та Школи МСП (Біла Церква, Харків); подальше стимулювання розвитку вже існуючих шкіл в цій сфері, але в комплексі з розвитком інших елементів інфраструктури підтримки підприємництва, які відповідають етапам започаткування та функціонування інноваційного підприємництва, як основи розвитку МСП в Україні.

Пропозиції щодо ініціативи прийняття законів в сферу державної підтримки стартапів в містах та областях України.

Перспективне нормативно-правове регулювання повноважень місцевих органів виконавчої влади щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності зазначаються у розробленому в 2017 році проекті Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» в п. 1 ст. 11. а саме: «Місцеві органи виконавчої влади:

1) готують та подають органам місцевого самоврядування пропозиції щодо регіональних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, програм з підтримки та розвитку інноваційної діяльності;

2) вживають заходів до виконання регіональних цільових програм розвитку інноваційної діяльності;

3) сприяють формуванню регіональних інноваційних систем та створенню інноваційної інфраструктури на підпорядкованих їм територіях;

4) залучають підприємства, установи, організації, розташовані на відповідній території, до розв’язання проблем інноваційного розвитку регіонів, у тому числі до фінансового забезпечення інноваційної діяльності, та сприяють їх залученню до створення ними стартап та спін-оф компаній;

5) погоджують із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері науково-технологічної та інноваційної діяльності, центральним органам виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, регіональні пріоритетні напрями інноваційної діяльності;

6) проводять оцінку фінансових, економічних та інших показників підтримки та розвитку інноваційної діяльності та рівня ефективності державної підтримки за встановленими показниками ефективності, прогнозування розвитку інноваційної діяльності на відповідних територіях».

1.2.2. Надання фінансової підтримки

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» передбачає декілька напрямків державної підтримки МСП, а саме:

- фінансова;
- інформаційна, консультаційна підтримка, у тому числі підтримка у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- підтримка суб’єктів МСП, що провадять експортну діяльність;
- підтримка у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Найбільш ефективним з перелічених засобів є **фінансова державна підтримка МСП**, правове регулювання якої розглянемо на прикладах її здійснення на регіональному рівні.

У ч. 1 ст. 16 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» надання фінансової державної підтримки здійснюється спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку МСП, іншими органами виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, Українським фондом підтримки підприємництва та іншими загальнодержавними фондами, регіональними та місцевими фондами підтримки підприємництва. Фінансова державна підтримка надається за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Розглянемо застосування даного положення на регіональному рівні, відповідно до класифікації основних видів фінансової державної підтримки, наведеної у ч. 2. ст. 16 цього Закону, на окремих оприлюднених прикладах.

1. Часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів МСП.

Рішенням Київської міської ради від 21 вересня 2017 року¹ передбачена часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами з бюджету м. Києва, що надаються банками-партнерами (п. 1.1). Позичальниками згідно зазначеного рішення можуть бути суб'єкти господарювання – резиденти України, що зареєстровані в місті Києві, виробничі потужності яких розміщені на території міста Києва та які підпадають під визначення суб'єктів МСП згідно з положеннями ГК України. Також встановлюються вимоги до суб'єктів МСП, серед яких ведення господарської діяльності не менше 3-х років, в тому числі прибуткової діяльності принаймні в останньому звітному році (для сезонних підприємств з урахуванням сезонності) та відсутність заборгованості щодо сплати податків і зборів перед державним бюджетом та бюджетом міста Києва, Пенсійним фондом України та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Кредити надаються виключно в національній валюті. Сума кредиту, наданого одному позичальнику, не може перевищувати 80 % вартості об'єкта кредитування, а частка власної участі позичальника у фінансуванні об'єкта кредитування – не менше 20 %. Максимальна сума кредиту, що може бути надана одному позичальнику, не може перевищувати суму в національній валюті, еквівалентну 250000 євро, визначену за офіційним курсом НБУ на дату укладення кредитного договору між банком-партнером та позичальником. Максимальний строк надання ФКП не повинен перевищувати перші 24 місяці з дати погодження надання ФКП в рамках нового кредитного договору. Сплата відсотків за користування кредитом здійснюється позичальником щомісячно.

Рішенням Закарпатської обласної ради від 21.09.2017 р. № 910 «Про Порядок використання коштів обласного бюджету для часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами МСП для реалізації інвестиційних проєктів – у рамках Програми розвитку МСП в області на 2017–2018 роки»² передбачено, що компенсація надається на конкурсній основі суб'єктам МСП, які залучили кредити для реалізації інвестиційних проєктів. Компенсація за кредитами надається в розмірі облікової ставки НБУ, що діяла на дату укладання кредитного договору. Кошти на Компенсацію надаються суб'єктам МСП в межах одного бюджетного року і сума компенсації не може перевищувати 100,0 тис. грн. Позичальники, що отримали право на часткове відшкодування відсоткової ставки, зобов'язані подати щоквартально до 10 числа місяця, що настає за звітним періодом, департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації інформацію щодо виконання показників інвестиційного проєкту.

Рішенням Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 «Про внесення змін та доповнень до рішення Житомирської міської ради від 21.12.2016 №487 «Про затвердження Програми розвитку МСП у місті Житомир на 2016 – 2018 роки»³ задекларовано вивчення можливості надання фінансової підтримки суб'єктам МСП за рахунок часткового відшкодування відсоткових ставок за банківськими кредитами на реалізацію бізнес-проєктів тощо, та опрацювання механізмів по впровадженню інвестиційної підтримки суб'єктів МСП у виробничій та інноваційній сферах.

¹ Рішення Київської міської ради від 21 вересня 2017 року N 46/3053 «Про затвердження Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва у місті Києві». URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/960049A5295E0873C22581C30068694E?OpenDocument.

² Рішення Закарпатської обласної ради від 21.09.2017 р. № 910 «Про Порядок використання коштів обласного бюджету для часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів – у рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва в області на 2017–2018 роки». URL: <http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vii-sklykannya/8-sesiya-i-zasidannya-21-09-2017/>.

³ Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 «Про внесення змін та доповнень до рішення Житомирської міської ради від 21.12.2016 №487 «Про затвердження Програми розвитку малого і середнього підприємництва у місті Житомир на 2016–2018 роки». URL: <http://old.zt-rada.gov.ua/pages/p8655>.

Розпорядженням голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 06.07.2017 № 247-р «Про затвердження Порядку використання бюджетних коштів на виконання заходів Програми розвитку МСП у Миколаївській області щодо часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами МСП на реалізацію проектів»¹ встановлено, що право на одержання компенсації мають позичальники (МСП), які зареєстровані та здійснюють діяльність на території Миколаївської області, а також розробили та реалізують проекти, умовами яких передбачаються створення нових робочих місць та збереження існуючих. Компенсації надають у межах одного бюджетного періоду.

Розпорядження Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації від 25 квітня 2017 року № 409 «Про порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП»² встановлює, що право на одержання компенсації мають позичальники (МСП), які зареєстровані та здійснюють свою діяльність на території Донецької області (окрім населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження), а також реалізують проекти, що відповідають пріоритетним напрямкам соціально-економічного розвитку області та умовами яких передбачаються надання певного сектору послуг або здійснення діяльності (зокрема, надання медичних послуг, машинобудування тощо). Компенсація надається позичальнику тільки по одному кредиту у розмірі, що не перевищує 125 відсотків облікової ставки НБУ, яка діяла на дату нарахування відсотків за користування кредитом, але не більше 70 відсотків ставки за кредит, встановленої банківською установою, яка надала позичальнику кредит, та не більше 500 тис. грн. в рік на одного позичальника. Кошти на компенсацію надаються позичальникам в межах одного бюджетного періоду.

2. Часткова **компенсація лізингових, факторингових платежів** та платежів за користування гарантіями – дослідженими регіональними нормативно-правовими актами **не встановлена**.

Рішенням Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015-2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274³ передбачено підтримку розвитку лізингової діяльності шляхом вивчення та поширення міжнародного досвіду із розвитку лізингових операцій на надання пропозицій центральним органам влади із удосконалення відповідної законодавчої бази.

3. **Надання гарантії та поруки** за кредитами суб'єктів МСП - дослідженими регіональними нормативно-правовими актами не встановлена.

4. Надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи. Рішення Луцької міської ради від 29.05.2013 №41/67 «Про затвердження Положення про здійснення пільгового кредитування та відшкодування відсоткових ставок суб'єктам МСП з бюджету м. Луцька», що на даний час втратило силу, передбачало деякі напрямки підтримки МСП, передбачені ст. 16 Закону «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», в тому числі і даний вид підтримки. Чине на даний час Рішення Луцької міської ради «Про Програму підтримки МСП у місті Луцьку на 2017-2018 роки» від 01.12.2016 №15/24⁴ закріплює, серед іншого, можливість отримання безробітними одноразової виплати допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності (започаткування власної справи).

¹ Розпорядженням голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 06.07.2017 № 247-р «Про затвердження Порядку використання бюджетних коштів на виконання заходів Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Миколаївській області щодо часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва на реалізацію проектів». URL: <http://www.mk.gov.ua/store/files/file/247-%D1%80.pdf>.

² Розпорядження Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації від 25 квітня 2017 року N 409 «Про порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DO170065.html.

³ Рішення Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015-2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274. URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/BCA767208DEA056FC2257E5E00687A8D?OpenDocument.

⁴ Рішення Луцької міської ради «Про Програму підтримки малого та середнього підприємництва у місті Луцьку на 2017-2018 роки» від 01.12.2016 №15/24. URL: <http://old.lutskrada.gov.ua/prescription/pro-programu-pidtrymky-malogo-i-serednogo-pidpryyemnytva-u-misti-lucku-na-2017-2018>.

У Стратегії розвитку МСП Черкаської області на період до 2020 року¹ передбачено можливість співфінансування з місцевих бюджетів та службою зайнятості щодо бажаючих відкрити свою власну справу, однак детальної процедури такого виду фінансової підтримки МСП не надається.

5. Надання позик на придбання і впровадження нових технологій:

Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 передбачає, як проектне завдання, опрацювання механізмів по впровадженню інвестиційної підтримки суб'єктів МСП у виробничій та інноваційних сферах **(без тлумачення змісту цієї мети)**.

6. Компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами МСП та великими підприємствами:

Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 декларує спрямованість політики з підтримки МСП на співпрацю з міжнародними організаціями з метою залучення фінансових ресурсів для суб'єктів МСП без деталізації процедури такої взаємодії.

7. Фінансова підтримка **впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій – не надається.**

8. Інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

Рішення Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274 передбачає підтримку створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства та створення умов для комерціалізації інновацій (бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів): надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурентних засадах, промоція соціально важливих проектів, у тому числі шляхом розміщення зовнішньої реклами та реклами на транспорті, впровадження освітніх програм «Успішний стартап. Будуємо новий бізнес».

Також, наприклад, рішенням Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 передбачено можливість надання суб'єктам підприємницької діяльності – роботодавцям, які працевлаштовують на нові робочі місця громадян, що мають додаткові гарантії у працевлаштуванні, компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також сприяння розвитку самозайнятості та підтримки підприємницької ініціативи серед безробітних шляхом надання одноразової допомоги по безробіттю для започаткування власної справи. При цьому процедура такої підтримки не закріплена.

Тим більш, окремі, хоча і недостатні, заходи проводяться на державному рівні в Україні за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі – Фонд). Так, відповідно до Постанови Правління Фонду від 21.07.2017 р. №140 «Про затвердження звітів про результати діяльності Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття за 2016 рік та про виконання бюджету Фонду на 2016 рік» підприємницьку діяльність організували 3,8 тис. осіб, які отримали одноразову виплату по безробіттю та проходили профнавчання на курсах цільового призначення з метою засвоєння знань, необхідних для започаткування власної справи. Найбільше колишніх безробітних започаткували власну справу для здійснення діяльності, що пов'язана з ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів, оптовою та роздрібною торгівлею, професійною, науковою та технічною діяльністю, сільським, лісовим та рибним господарством, переробною промисловістю (виробництво), будівництвом та інформацією і телекомунікацією. Загальні видатки на допомогу по безробіттю, в тому числі одноразову її виплату для організації безробітним підприємницької діяльності, склали 6 542 685,4 тис. гривень (98,2 % затверджених обсягів).

Висновок до розділу 1. В українському суспільстві та на державному і місцевому рівнях сформовано розуміння необхідності інноваційного шляху розвитку економіки та поступово розробляються необхідні законодавчі акти, стратегії та програми розвитку МСП та інноваційної сфери, що містять як фінансові, так і організаційні, інформаційно-консультативні засоби підтримки МСП. Проте розробка та прийняття таких нормативно-правових актів не завжди послідовні та системні, у деяких випадках у законодавстві не закріплено не тільки загальної концепції розуміння шляху розвитку МСП, стартап підприємств, а й навіть базове поняття «стартап». Крім того, виконання відповідних програм гальмується недостатнім фінансуванням, відсутністю належної кваліфікації спеціалістів у такій специфічній сфері, як інноваційний розвиток та діяльність стартап підприємств.

¹ Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва Черкаської області на період до 2020 року. URL: <http://ck-oda.gov.ua/docs/2017/20032017.pdf>.

Перепонами функціонування інноваційної інфраструктури є: незлагодженість, відсутність координації діяльності різних суб'єктів інноваційної діяльності, інвесторів, органів публічної влади та осіб, які надають інформаційно-консультативну підтримку науковцям та підприємцям.

В сучасних умовах економічного розвитку України значну роль відіграє стимулювання розвитку малого підприємництва саме на місцевому рівні. Для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку в м. Харкові органам місцевої влади необхідно вирішити нагальні питання, визначені у Моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку м. Харкова:

- 1) створення мережі установ із трансферу технологій;
- 2) оновлення та постійна актуалізація веб-сайту «Харків інноваційний» українською та англійською мовами;
- 3) створення та включення до неї регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків;
- 4) створення Громадської ради з проблем організації інноваційного розвитку при міському голові.

Виконання цих завдань буде сприяти як загалом оздоровленню інвестиційного клімату, так і стимулюванню відкриття нових та розвитку існуючих МСП та стартапів у м. Харків.

При відсутності широкого переліку фінансових інструментів підтримки МСП використовують найбільш поширений вид фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях – **часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами**, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП.

Види фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях не передбачають грантової підтримки (безповоротної фінансової допомоги), але потребують негайного поширення, оскільки є основним джерелом інноваційного підприємництва.

Недоліки:

Серед основних видів фінансової державної підтримки МСП на місцевому рівні не практикується:

- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіям;
- надання гарантії та поруки;
- фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій.

Види фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях не передбачають прямої підтримки інноваційної діяльності МСП.

Перевагами м. Харкова є знаходження на його території Національної академії правових наук України та Північно-східного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, як учасників процесу визначення пріоритетів науки і техніки, відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Пропозиції щодо функцій місцевих органів влади:

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачити:

- обов'язкове надання МСП на підставі відповідних регіональних програм по окремих пріоритетних напрямках економіки та господарської діяльності безповоротної фінансової державної допомоги в якості певного програмного фінансування;
- необхідність на регіональному рівні передбачити застосування всіх видів фінансової державної допомоги МСП та сучасних фінансових інструментів ЄС по пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності.

На рівні міст органам місцевої влади необхідно:

- 1) створити мережі установ трансферу технологій;
- 2) удосконалити веб-сайт, платформу підтримки інноваційного підприємництва та МСП. Такий інформресурс повинен виконувати консультативні функції, бути доступним, представницьким, інформативним, та задовольняти сучасні вимоги підприємців;

- 3) об'єднати в регіональну мережу інноваційні суб'єкти (суб'єкти інфраструктури): наукові, технологічні парки;
- 4) створити Громадські ради з проблем організації інноваційного розвитку при міському голові;
- 5) на місцевому рівні в програмних документах та бюджетах міст передбачати безповоротну фінансову допомогу для МСП;
- 6) пролобіювати законодавчий механізм грантової (безповоротної фінансової допомоги) за рахунок бюджетів міст та іноземної фінансової підтримки;
- 7) створити за участі органів місцевого самоврядування, насамперед виконавчих органів міських рад, платформи підтримки МСП та інноваційного підприємництва за рахунок іноземної фінансової допомоги та з метою доступу до фондів ЄС та європейських програм;
- 8) залучити органи місцевої влади до процесу підготовки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, напрямів наукової розвитку науки і техніки, прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку.